

La llarga ombra d

Maria Eugènia Perea Virgili

Visito per primera vegada l'Albert Manent al seu pis de l'avinguda de la República Argentina. El vestíbul de l'edifici és espaiós i lluminós, i darrere del taulell del porter o conserge, avui absent, hi ha emmarcada una partitura. La vista no m'arriba per esbrinar-ne l'autoria, però preludeja l'ambient que trobaré a dalt al pis, culte i refinat. M'obre la porta la seva esposa Teresa o, millor dit, és la veu d'ella des d'alguna estança al fons del passadís la que em convida a passar. Està ajudant l'Albert a agafar el seu sis-cents –com en diu ell amb sorna–, el caminador que li serveix de suport per bellugar-se d'un cantó a l'altre. Ens asseiem en unes cadires de braç en el que en una casa convencional seria el menjador. Certament, la taula per menjar, rectangular i d'ales llargues, hi és, però pertot s'acumulen llibres, papers i premsa, tot sota un ordre de rigor cartesià; més que una sala d'estar, doncs, sembla un estudi.

És la primera vegada, deia, que el visito a casa. L'habitual fins ara era veure'ns en algun acte públic, com l'homenatge que se li reté a Òmnium Cultural el 22 de gener de 2013 o quan

al Palau de la Música Catalana rebé el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, el maig de 2012. Però sobretot era freqüent trobar-nos al mas de Segimon, a l'Aleixar. Albert Manent i Segimon

«Ens assèiem a tocar de la gran era de davant del mas, sota l'ombra d'uns plataners torrejants, o passejàvem per la finca fins a trobar la boca de la mina regalimant d'aigua fresca, que Manent m'invitava a beure amb un got d'alumini vell i aplanat»

(Premià de Dalt, 1930), escriptor, historiador i onomasiòleg, fill del poeta i traductor Marià Manent, i erudit entre els erudits, començà a sojornar en

aquesta masia dels peus de la Mussara els estius de després de la Guerra Civil espanyola. La vida al camp, però, no el sorprengué ja que tot i que residia a Barcelona, la guerra la passà a ca l'Herbolari¹, la masia que un parent de Jaume Bofill i Mates –Guerau de Liost– tenia al cor del Montseny.

Al mas de Segimon, jo tinc records d'haver-hi anat a acompanyar el meu pare des de 1994. A l'hivern entràvem a dins, en una mena de saleta per rebre visites, a la planta de dalt. A l'estiu, en canvi, ens assèiem a tocar de la gran era de davant del mas, sota l'ombra d'uns plataners torrejants, o passejàvem per la finca fins a trobar la boca de la mina regalimant d'aigua fresca, que Manent m'invitava a beure amb un got d'alumini vell i aplanat, del seu besavi Pere Segimon. El mes d'agost passat, quan li vaig proposar una entrevista per a *Lo Floc*, m'acollí encara en un altre espai, nou per a mi: el terrat des d'on s'albira el mateix paisatge que deixà ullprès el seu pare Marià: «En la tranquil·la nit d'agost he pogut contemplar la blavor i la celístia, però els grills no m'han deixat meditar gaire profundament

Albert Manent

sobre el silenci que omplia Pascal de basarda. M'imaginava els centenars, els milers de grills escampats sota els avellaners i els boscos que tenia al meu voltant. Els veia com una mena de firmament invertit, d'on sorgia una música gairebé pitagòrica. Recordava un grill que havia vist, feia pocs dies, movent amb parsimònia les seves sis potes primes i prudents, avançant amb la seva casaca negra, refinadament punxeguda, damunt la sorra grisa. He pensat, doncs, que formaven aquell firmament invertit una infinitat d'insectes semblants a negres estrelles de set puntes» (Manent, 1987: 159²).

El projecte cultural de la Mancomunitat

El record d'aquesta cita recollida en un dels quatre llibres crítics³ del Manent pare em ve com anell al dit per encarar la primera pregunta de l'entreviu. En termes culturals, Marià Manent visqué les acaballes del Noucentisme i, en polític, la Mancomunitat de Catalunya presidida per Enric Prat de la Riba, un dels pilars fonamentals de la qual fou el foment de la cultura. Qui millor, doncs, que el fill d'un testimoni directe d'aquell període per valorar si aital

Albert Manent amb Eugeni Perea i Martí Royo a la inauguració de la seu social del CERAP, l'11 de setembre de 1987.
Foto: arxiu CERAP.

Albert Manent amb Josep Pla i Jaume Isern a Palafrugell (1958).
Foto: arxiu família Manent.

projecte cultural s'ha sublimat amb el pas dels anys –un segle, aquest 2014– i amb el cert desencís polític actual. «El projecte cultural de Prat de la Riba i en general dels noucentistes no ha estat superat. En general, tots els dirigismes culturals (marxisme, etc.) no han reeixit. Per mi, la política cultural que ara hauria de seguir Catalunya s'acosta a l'ideal de gestió del conseller Max Cahner. La política estimulava les entitats i els grups perquè fossin autònoms, sobretot en la qüestió econòmica. Les infraestructures com el teatre nacional, la xarxa de biblioteques, l'auditori, etc., havien d'anar a càrrec de l'administració, la qual també hauria d'ajudar en un vint o trenta per cent els centres o casals privats que refeien la infraestructura. (...) El paper dels centres d'estudis en aquest entramat cultural hauria de ser un motor per estimular sobretot la investigació. D'ençà de la democràcia potser han sortit mil títols d'obres de caire local, bona part dels quals han estat ajudats pels ajuntaments. (...) També Max Cahner va

fomentar l'associacionisme: federació d'ateneus, federació d'esbarts, federació de teatre amateur, etcètera».

Manent i l'associacionisme: els centres d'estudis com a exemple

Just dos anys abans que Max Cahner assumís el càrrec de conseller de Cultura, el 1978, a Riudoms nasqué el CERAP: «Jo vaig viure la creació del CERAP, sobretot a través d'Eugeni Perea, però també d'en Josep M. Riu i altres». Efectivament, la seva intervenció des de la Direcció General de Difusió Cultural de la Generalitat de Catalunya fou decisiva perquè els joves fundadors del Centre d'Estudis Riudomencs poguessin adquirir la seu social actual, cal Marc Massó. Després de les obres de reforma, l'11 de setembre de 1987 Albert Manent vingué a la inauguració i des d'aleshores no s'hi ha volgut desvincular mai. El novembre de 1980, quan el CERAP atorgà el Premi Rosa dels Vents al compositor Joan Guinjoan, Albert Manent hi fou present. En l'acte

de lliurament del premi, Manent, en representació del conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, pronuncià aquestes paraules: «Nosaltres recolzem i estimulem l'obra cultural del Centre d'Estudis Riudomencs». Als anys vuitanta va escriure dues vegades a *Lo Floc*: «Papers vells», al número 29 (desembre de 1981, p. 13) i «Excés de bibliografia», al 100 (maig de 1988, p. 21). Més recentment, ha continuat atent a l'evolució del CERAP. Així, per exemple, el 23 de novembre de 2009, per la celebració dels trenta anys de l'entitat, Manent envià una lletra manuscrita a l'aleshores president Joan Francesc Mestre Mas. Deia el següent:

«Benvolgut senyor,
Vaig rebre el llibre sobre el trentè aniversari del Centre d'Estudis de Riudoms. Us felicito per la continuïtat, la il·lusió i el rigor. Els mitjans i els mediàtics ocupen massa la primera fila i no deixen veure –massa sovint– el rerepaís. És lamentable que la premsa dediqui tan poc espai a activitats de pobles, ciutats i barris. Si hi ha marro, TV3 ho proclama!
Us felicito també per *Lo Floc*, renovat, amb sang jove, més horitzons i que el lector no riudomenc apreciarà. No sou simples erudits perquè teniu seccions: de les lletres i les arts a la muntanya i l'espeleologia. Mireu d'influir en el teixit social i teniu consciència de les arrels i de l'evolució, alhora, de la vila. Jo he publicat tres llibres en els vostres Quaderns i n'estic cofoi. Sé l'esforç que representa trobar diners –públics o privats– per una entitat cultural amb diversos ventalls. Per tant valoro més el vostre esforç col·lectiu. Vaig tenint-

ne també notícies a través de l'Eugeni Perea, un tresor d'amistat i de ciència. No defalliu. Hi ha entrebancs, dissipació ambiental, cridòria mediàtica, però només l'obra ben feta, que deia l'Ors, té futur.

Ben cordialment vostre,
Albert Manent»

El seu vincle amb el CERAP tampoc no acaba aquí. Hi ha publicat tres Quaderns de Divulgació Cultural⁴, dels quals guarda un bon record: «Etic molt content d'haver publicat tres llibres sobre el llop i sobre la meteorologia popular al vostre centre d'estudis; aquests llibres no haurien trobat refugi a les editorials comercials».

Parlant dels centres d'estudis, i generalitzant, sorgeix a la conversa la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. La CCEPC, creada el 1992, fa una meritòria tasca per facilitar el contacte entre els centres i per difondre'n l'activitat a través, per exemple, de *Plecs* o de *Frontissa*, en col·laboració amb l'Institut Ramon Muntaner. Manent, coneixedor del que es cou als centres d'arreu dels Països Catalans, opina també sobre la supraentitat que els aplega: «La CCEPC ha de continuar la tasca i formar investigadors locals. I a més a més, bé que no sigui centre del seu treball, ha de col·laborar a la difusió de la cultura popular».

La llengua: una qüestió de país

Fa sis anys, a *Lo Floc* es va iniciar una secció de llengua perquè es va creure que com a entitat cultural es tenia la responsabilitat d'incentivar la divulgació en matèria lingüística com

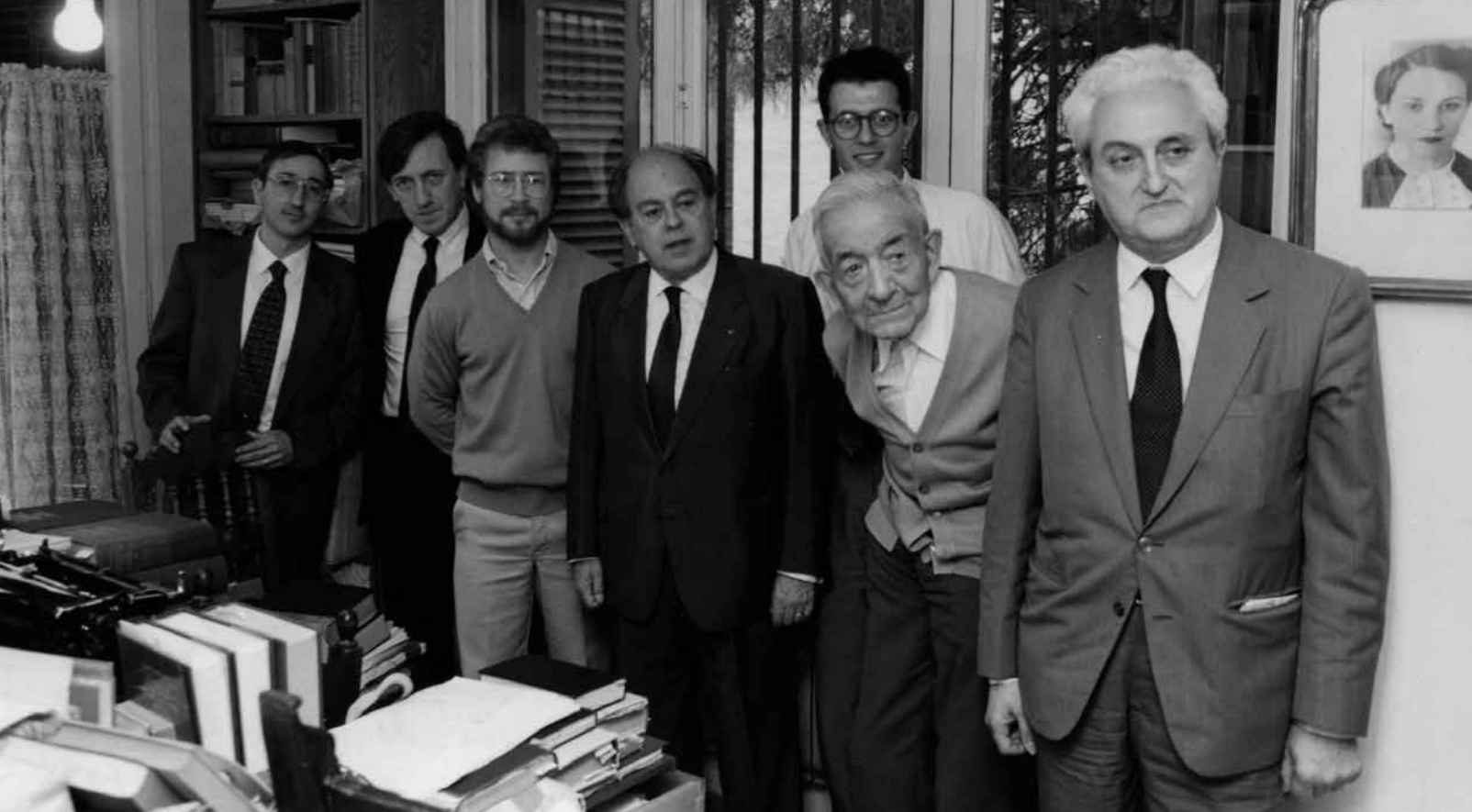

Albert Manent amb el seu pare Marià (1954).
Foto: arxiu família Manent.

a eina pedagògica i normalitzadora. En una entrevista recent⁵, el traductor i membre de la Secció Filològica de l'IEC Joaquim Mallafrè va dir que «si mires veuràs molts arbres malalts i raquítics, però el bosc ha crescut» per referir-se metafòricament a la bona feina feta en matèria de normalització lingüística del català. Em pregunto –i així li ho trasllado– si Manent subscriuria l'afirmació del doctor Mallafrè: «Crec que el català ha avançat molt com a coneixement entre els de la nova generació. És un fet que un nombre notable s'ha incorporat al català, sobretot en zones com el

Albert Manent amb Josep Pla i Josep Fornas (1958).
Foto: arxiu família Manent.

Albert Manent amb Joan Coromines, Jordi Pujol, Max Cahner i altres (1992).
Foto: arxiu família Manent.

Baix Llobregat». Davant d'aquesta realitat fruit de l'impuls a la llengua dut a terme des de les institucions i les escoles, seria assenyat pensar que una eventual Catalunya independent garantiria encara més una millor salut a la nostra llengua. «De moment el futur de la llengua catalana està assegurat. En un hipotètic estat català durant anys tindriem els mateixos problemes, això sí, amb més garanties per part de l'administració».

Les coses, però, no es fan soles. Un dels requisits per assegurar la continuïtat del català passa per comptar amb una planificació lingüística adequada entesa dins de les polítiques culturals de què parlàvem al començament. I per això calen també recursos –econòmics, s'entén–, i en els darrers temps la tendència juga a la contra; s'han

reduït de manera dràstica els pressupostos públics, especialment en cultura. «Em sembla que la planificació lingüística ha donat molts bons resultats. Cal continuar-la. És cert, com dieu, que s'han retallat els pressupostos públics destinats a cultura. Per tant, més que mai cal comptar amb les entitats privades i amb els investigadors que treballen sense subvenció».

Efectivament, en el context econòmic actual, ara més que mai és fonamental la feina desinteressada i volenterosa que es fa des d'entitats privades o sense ànim de lucre com el CERAP. Minvar els recursos que es destinen a cultura representa fer, com a mínim, un pas enrere. «Tot i les retallades culturals, hi ha moltes entitats i individualitats que s'han consolidat. No sóc un endeví per fer un pronòstic del panorama

actual i tampoc no em vull arriscar pedantescament per valorar les conseqüències que tindrà a mitjà i llarg termini tot plegat».

L'homenot de tots els punts cardinals

Ni que un dels trets definitoris del caràcter d'Albert Manent sigui sens dubte la humilitat, heretada del seu pare, cal recordar als lectors que estem davant d'un dels personatges més influents, clau, que més ha fet per la història, la llengua i la cultura de Catalunya. Manent es relaciona i té amistat amb els principals noms de la política i les lletres catalanes de pràcticament tot el segle XX. No és cosa de per riure. Alguns, a més, són del territori. «Gràcies per la vostra benignitat amb la meva persona i amb la meva obra. He procurat no ser sectari i per això tinc amistat o

relació amb noms importants de la política i de les lletres. Em demaneu quins són o han estat els meus amics més admirats del Camp de Tarragona. Comencem per Ramon Amigó i tot el seu satèl·lit de deixebles en el camp de l'onomàstica, entre els quals hi ha el vostre pare. Després vull esmentar Pere Anguera i l'afinat poeta de Vilaplana que fou Oleguer Huguet».

Tothom que hagi tractat Albert Manent jutjarà encertadíssims els mots amb què Xavier Garcia –escriptor i articulista d'*El Punt-Avui*, i col·laborador de *Lo Floc*, 203– el descriu als seus *Homenots del sud*⁶. S'hi refereix com a aquell senyor «de fina mirada oriental». Sublim, del tot escaient. I afegeix: «Al costat i després de Marià, Albert ha seguit els passos patens de la cultura exigent, el bon ofici i l'ample humanisme. Poeta ell mateix, crític literari, traductor, editor, historiador de la cultura i la literatura catalanes, articulista a *Serra d'Or*, assagista,

conspirador de la catalanitat, enviat de Pujol a evangelitzar les terres antigament morisques del sud i, en fi, home de múltiples reunions, viatges, concilis i conciliàbuls, Albert Manent va anar teixint una àmplia xarxa de relacions personals i grupals, sobretot arreu de les comarques del Camp de Tarragona i de l'Ebre, que han donat fruits en diversos ordres: culturals, polítics, religiosos, lingüístics i historiogràfics (Garcia, 2013: 108)».

Que el CERAP pugui comptar Albert Manent entre els seus amics és, penso, un privilegi. Per molts anys!⁷ »

Notes i bibliografia

1. Per a més informació, llegiu: Manent, Albert. 2013. *Sota els estels de ca l'Herbolari*. Barcelona: Ara llibres.
2. Manent, Marià. 1987. *Rellegint*. Barcelona: Edicions 62.
3. Els quatre llibres de crítica de Marià Manent són: *Poesia, llenguatge, forma* (1973), *Llibres d'ara i d'antany* (1982) i

Rellegint (1987) a Edicions 62, i *Crítica, personatges, confidències. Articles inèdits i esparsos* (1999) a Columna.

4. *Els noms populars dels núvols i boires: Camp de Tarragona. El Priorat* (1994), *Els noms populars de núvols, boires i vents: Ribera d'Ebre i Terra Alta* (1997) i *La memòria del llop al Camp de Tarragona* (2000).

5. «La cultura catalana és resistència». *Diari de Tarragona* (5 d'agost de 2013), p. 12.

6. Garcia Pujades, Xavier. 2013. *Homenots del sud*. Tarragona: Arola.

7. La notícia de la mort d'Albert Manent va transcendir el mateix dia en què donàvem per bones les proves d'impremta d'aquesta revista. El Consell Editorial, a corre-cuita, ha decidit afegir aquesta nota al final de l'entrevista però no tocar ni una coma del text atès que l'ha volgut mantenir íntegrament tal i com Manent el va llegir i aprovar dies enrere. El publiquem, doncs, amb el vistiplau de Manent i tal i com ell l'hauria volgut rellegir en rebre *Lo Floc* a casa.

Díptic de les conferències prèvies al lliurament a Albert Manent del 43è Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

Cicle
ALBERT MANENT
LA LLUITA CONTRA L'OBLIT

43è
PREMI
D'HONOR
DE LES
LLETRES
CATALANES

50 ANYS ÒMNIMUM

Òmnium
Llengua, Cultura, País
www.omnium.cat

El 14 de juny, Òmnium Cultural lliurarà el 43è Premi d'Honor de les Lletres Catalanes a Albert Manent i Segimon. Tal com escrivia Josep M. Ainaud de Lasarte en una miscel·lània d'homenatge, l'obra d'Albert Manent és una "lluïta contra l'oblit". Contra l'oblit dels fets, dels personatges, dels noms dels llocs i de les coses. Aquest cicle proposa fer una immersió en l'obra i la figura de Manent, que l'han fet mereixedor del premi més prestigiós de les lletres catalanes.

24 de maig | 19h

**ALBERT MANENT,
HISTÒRIA I MEMÒRIA**

A càrrec d'**Oriol Pi de Cabanyes**, escriptor, i **Josep M. Roig i Rosich**, historiador. Ho presenta, **Lluïsa Julià**, membre de la junta directiva d'**Òmnium Cultural**.

En el transcurs de l'acte es projectarà un documental de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana sobre la figura i l'obra d'Albert Manent.

31 de maig | 19h

**ALBERT MANENT,
LLENGUA I LITERATURA**

A càrrec de **Josep Murgades**, professor de literatura catalana a la UB, i **Joan Veny**, membre de la secció filològica de l'IEC. Ho presenta: **Vinyet Panyella**, membre de la junta directiva d'**Òmnium Cultural**.

L'acte comptarà amb la presència d'Albert Manent.

Dimarts 24 i 31 de maig de 2011 a les 19h.
Seu nacional d'Òmnium (Diputació, 276, pral. Barcelona).
Inscripció gratuïta al telèfon 933198050 i a www.premidhonor.info. Places limitades.